

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELŐLŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Maxim Gorkij: *Csudáky Bertalan*. — Két csasi története: *Baáry Elemér*. — Rutén népszokások: *Dr. Katona Lajos*. — Virágok a lakásban: *Dr. Háger Péter*. — A vulkanizmusról II.: *Dr. Krónits Lénárd*. — Irodalom: *Ór*. — Pusztuló műemlékek: *Lampérth Géza*. — A létről. — A szerkesztőség üzenetei. — A kiadóhivatal üzenetei. — Egyről-másról. — Hirdetések

Maxim Gorkij.

Írta: *Csudáky Bertalan*.

A csavargók, a nyugtalanok — a mezítlábások zseniális költője ez idő szerint — túl az oceánon maga is olyan helyzetbe került, mint amilyen furcsa életkörülmények között bukdácsolnak napról-napra az ő regényhősei. A proletár-typusok szereplésre vágyó írójára rossz napok járnak. Amilyenek a hősei — olyan ő maga. A dolog elvégre is természetes világításban áll azok előtt, akik ismerik az ő pályafutását. Gorkij a nyilvános szereplés eszközeiben nem igen válogatós. Beszéljenek róla előkelő szalonokban vagy a newyorki rendőrség kihallgató termeiben, az nála teljesen egyre megy. Fő dolgnak tartja azt, hogy neve napról-napra forgalomban legyen.

Még élénk emlékezetemben vannak azok a hangulatos órák, melyeket N.-Novgorodban a Volga partján töltöttem. A *balatajkás* jókedv jeleneteit itt láttam először s itt figyeltem meg az örökké izzó s nyugtalan lelkű orosz író kedvelt típusait, a rettenetes külsejű *boszjókákat*. Eltűnődtem s merengésemben akkor igazat adtam Gorkij-nak. Lelkem elfogódott ezeken a toprongyos alakokon, kik azért nyomorultak és boldogtalanok, mert szívükben állítólag soha helyre nem hozható nyugtalansággal jöttek a világra. Ilyeneknek láttam és ilyeneknek ismertem a sors üldözöttjeit a nagy író műveiből. De mekkora a csalódás. Pillanatnyi hatások — ezek mind! Ragyogó, megtévesztő színezésű hatásuk, melyek a komoly kritika intenzív fényénél fákó színekben mutatkoznak s amelyekért nem jár ki talán egy gyűszűnyi népszerűség sem. Gorkij hősei ma még szorgalmas munkában és meglepedésben élnek — holnap már hirtelen betegek lesznek s nyugtalan lelkükben a csavargás ördöge üt tanyát. S hogy mi történik ezután — azzal Gorkij nem törődik. Sőt — szinte hajhássza, hogy műveinek valami szenzációs, valami megrázó befejezetlenséget kölcsönözzön.

Valami titokzatos erő, valami kifejezhetetlen hatalom kergeti az ő nyugtalan s örökké elégedetlen hőseit, talán éppen az az erő, mint magát a mestert, aki szédületes gyorsasággal, mint valami tűzes meteor rohant előre az írói dicsőség útján s talán éppen nyugtalansága révén mihamarább ugyanoly sebességgel fog ismét letűnni s visszakerülni — oda, ahol az ő kedvenc proletárijai világ-felforgató eszmékkel akarják megdönteni a természet törvényeit. Olyan emberek ezek, akik ki vannak zökkenve az élet kerékvágásából s megvetéssel nézik a békés polgárember becsületes törekvéseit. Szerintök a harmonikus életet élők még azt sem érdemlik meg, hogy ember-nek

nevezzék őket. «És elvégre mi az a becsületes, szorgalmas és meglegedett paraszt?» «Semmi más, mint az emberek közprédája — egy táplálói anyag, jobban mondva egy megehető — tudatlan állat!» A *boszják* filozofia szerint az ember létezéséhez semmi más nem szükséges, mint: levegő, víz, nap és... és a paraszt!...» Gorkij tipikus csavargói felháborodnak azon, hogy az az élet, amit a becsületes — dolgos paraszt él — nincsen terhére és a jólét utáni szomjazáson kívül egyetlen hatalmasabb eszme sem érdekli s nem is bántja. Ilyen szempontból bírálgtatik a nagy orosz költő nyugtalan lelkű hősei a társadalom többi osztályait is.

«Sokan — nagyon sokan vagyunk uraim — mondja *Sebujev*. Sok, jó és becsületes szándékunk van az életben. Sokat beszélünk, de egy szemernyit sem cselekszünk! Hisz a hatyú az ő nyirott szárnyaival ott ül, ahol megparancsolják — és... és hatyúdálát énekli. Mi legyen az élet? Ünnepe? Nem! Munka? Szó sincs róla! Talán csata? Óh nem! Az élet unalmas valami. Terhes és szürke valami — szóval valami nehéz kötelesség.» Gorkij hősei tulajdonképpen nem is az életet — csak az élet ábrándjait kergetik és szeretik. Ha van is erejük, ha időre-óra cselekednek is valamit, de kezök közt éppen úgy, mint lelkükben, minden befejezetlen maradt. És mégis mint kiáltanak a társadalom intelligens tábora felé! «Sokat töprengtek, filozofáltok, de okosak még sem vagytok! Gyávák és erőtlének vagytok mindnyájan! Szívetek tele van préselve morállal és becsületes szándékkal! És mi történik? Semmi! Az alkotás lelke mélyen, nyugodtan alszik bennetek. Szívetek nem ver, hanem lassan inog, mint egy kötött bölcső.» Előttünk ily ismeretlen erkölcsi világban élnek Gorkij regény alakjai — s ilyen beteges talajból serdült föl szinte érthetetlen módon — a nagy orosz író dicsőségének minden habérága. Jól mondták Gorkijról saját honfitársai — hogy amit lát, amit megfigyel, azt oly intenzív színekkel tudja elibéni állítani, hogy lázba esünk, elkábulunk s tehetetlenül ácsorgunk a józan ítélet kapuja előtt. Gorkij világirodalmi hírnevének nem is lehet más a forrása, mint a rendkívül élénk színezés és az eseményeknek szokatlan és bizarr csoportosítása. Történeteink inkább csak zseniálisan kigondolt keretbe illeszkedő irodalmi színdarabok, melyek érdekesekek sőt ingerlően vonzóak, de halhatatlanságra bármennyire mesteriek is — sohasem számíthatnak. De nem is lehet ez másként! Azok az alkotások, melyek nem az általános érzett és elfogadott erkölcsi világrend törvényei szerint készültek — bármily megkapóan érdekes formába legyenek öntve — hosszú életűek nem lehetnek.

Két csacsi története.

Irtá: *Baáry Elemér.*

Mekkora bizarrság! Szegény *Konovátov!* Elfogta egy kissé a bánat s ezért otthagyja becsületes és jövedelmező foglalkozását. Neki megy a nagyvilágnak, úton-útfelen kesereg, nyugtalanul bolyong s úgy érzi, hogy minden utálatossá lesz előtte. S ha szemeláttára minden ember meghalna — még csak egy «őh»-t sem mondana értük!... Majd beleveti magát a dorbézolás karjaiba s ez az egész lelkiállapot Gorkij pszichológiája szerint csak «közönséges betegség!». Es ha léteznek is ilyen rendkívüli típusok, lelkiállapotukat indokolták és érthetővé kell tennie annak, aki világirodalmi dicsőség után sóvárog. Hisz maga *Konovátov* mondja: «*Boszják, csavargó, részeges* vagyok — élek minden igazolás nélkül és azt sem tudom mint élek! Élek és bánkódom — mifelett — azt nem tudom!» Hasonló nyugtalansággal a szívében jár *Orlov* csizmadia is. Aki sehogysem tudja megérteni, hogy ő miért csizmadia. Hát talán kevés csizmadia van kívülem a világon?... Micsoda megelégedésem van nekem ebből — s micsoda mulatság ez nekem, mondja a nyugtalan *Orlov*?! «Ülök a csizmadia-székemen és varrok. Azután meghalok. S azután azt mondja mindenki, hogy a kolera vett el. És mi következik ebből?... Élt egy *Grigorij Orlov* — csizmákat varrt és meghalt kolerában. Hát van ennek rációja? És minek, kinek kell az, hogy én éljek, csizmát varrjak és meghaljak!» Erkölcsei szempontból ilyen lehetetlen s a megrendítő drámák hatásával vetélkedő pesszimistikus következtetésekre jutnak a nagy orosz író összes hősei, mert állítólag nem tudják megtalálni a nekik szánt helyet — az emberek között.

Ügylátszik Maxim Gorkij sem tudja megtalálni a neki szánt helyet, mindaddig míg az erkölcsi világrend törvényeivel hadilábon fog élni. A *nyugtalanok*, a *főlöszleges emberek* rajza semmiesetre sem új dolog. Ráakadunk ezekre *Turgenyev*nél és más orosz íróknál is. Gorkij tehát kitaposott irodalmi ösvényeken halad. A *Szsigorovszkij* kerület *Hamletjeit* vagy *Csulkaturnin*ait, — akik azzal a panaszszal lépnek ki a becsületes emberek sorából a csavargók részeges gárdájába, hogy a környezet felfalta őket — ezeket úgyszólván mindenki ismeri. Maxim Gorkij írói babérai határozott veszedelemben forognak. S ha esetleg időelőtt találnak elfogyni, ne csodálkozzék rajta.

Kérdezzem meg saját proletár hőseit — hogyan élt s miféle szolgálatot tett saját hazájának akkor, amikor ragyogó tehetségére éppen a legnagyobb szükség lett volna. — Éppen úgy nincs egy szikrányi szeretet lelkében saját hazájához, mint a hogyan nincs meg egyetlen egy regényhőseiben sem a cselekvés képessége s az emberek iránti szeretet meleg érzése.

Maxim Gorkij csapongó képzeletére s erkölcsi hitvallására van szüksége annak, aki az *Orlovok* ban vagy *Foma Gorgyjeve*ekben a valóságnak megfelelő embereket akar látni.

Gorkij, ki a nagy nyilvánosság előtt 1895-ben jelent meg először s aki voltaképpen egy évtized alatt világhírű író lett — érdekes egyéniségnek mondható. Lángszévével átugorja a fokozatos fejlődés örömtelen időszakait, művészi nagysága bámulatosan rövid idő alatt kibontja szárnyait s az írás csodálatos erejével egy csapásra helyet biztosít magának a világirodalom nagyjai között. A *Volgavideki boszjások* írója azonban szenvedélyes temperamentumánál fogva, nem tudja áthidalni azt az úrt, amely a valóság és a képzelet világa között idő alatti kibontó táng. Nem ismeri a helyzetekkel való megalkuvást s nyugtalan vérű hőseinek példájára ő is nekivág a nagyvilágnak — bolyong, csatangol — nyugtalanodik s nem lehetetlen, hogy a hajléktalanok zseniális írója — visszakerül oda, ahonnan kiindult s nemsokára maga is a *boszjások* szomorú sorsára fog jutni.

A történet ott kezdődik, mikor a tiszteletes úr egy kis lányt kapott örökbe.

Ez meg úgy esett, hogy amikor a helybeli varga nagyon a végét járta már, mintegy maga magát vigasztalva mondta a kis unokájának:

— Ne búsulj kis lányom, majd gondodat viseli az, aki fölöttünk van...

Ekkor pedig a szegény varga éppen a tiszteletes úr ablaka alatt bandukolt el a kis Anikóval s mikor ájtatosan fölfelé mutatott, a tiszteletes éppen a pipáját rázta ki rájuk. Meglátta ezt a Miska fiú s mikor a gazdája lecsukta a szemét, se szól, se beszél, csak fölkapja a kis lányt s viszi egyenesen a parókhiára.

— Elhoztam kérem, a kis lányt.

— Miféle kis lányt, te?

— Hát aki rámaradt a tiszteletes úrra!

— En rám-e? Hiszen azt sem tudom, ki fia-lánya.

— Hogyne tudná a tiszteletes úr, hisz ez az öreg varga unokája! Meghalt ám a gazdám. Azzal elmondja szépen a történetet.

— A tiszteletes úr csak hallgatta nagy komolyan, aztán megsimogatta a kis szöszeke fejét.

— Hát igazán nincsen senkje?

— Nincs ennek kérem átoszággal. — Apja, anyja

elhalt; a nagypapjánál volt szegény, az meg csak úgy jött be tíz év előtt a falunkba, nincs itt semmi rokona. Ez a kicsi is másutt született, az édes anyja úgy hozta haza. Egy nap haza hozta, másnap meg meghalt.

— Hát csak hagyj itten, fiam, mondotta a tiszteletes úr. Ahol én elvagyok, gondolta jószívűen, megíér ez a kis jószág is.

Igen, mintha az csak annyi lett volna! Olyan kis bogár persze, hogy elfért a házban. De hát kicsiből lesz a nagy s egyszer a tiszteletes uram szinte ijedten gondolt arra, hogy mi lesz Anikóval, ha egyszer megnő.

— Férjhez adjuk! — mondta a testvére, aki a háztartását vitte s Anikót is gondozta, tanítgatta.

— Adjuk, adjuk, de ahhoz hozomány is kell, vagy legalább is valami kis kelengye. Azt pedig honnan vegyen egy szegény lelkész a fogadott lánya számára?

Ettől az időtől fogva, a tiszteletes úr nagy buzgalommal ültette be kertjét mindenféle zöldséggel, azt eladta a városban a heti piacon s az árát szépen bearkta a takaréka. Az lesz a kis lány hozománya. Anikót is rászorította a kertészkedésre, sőt amint nőtt a kis lány, neki magának kellett bejárni a mindenféle szép vetemény-félével. Hadd tanulja meg, hogy kell küzdeni az étellel!

Ez a bejárás azonban voltaképpen nem nagy sínylődes volt, sőt inkább kiváló élvezetszámba ment Anikónál, mert hát urasan történt a dolog. Kocsiban ült a kis lány, helyes kis festett kocsiban, amit a — csacsik húztak. Igen kérem, az a két csacsi, amiről szó van. — De miféle nagyszerű, kiváló csacsik voltak ezek! Egyenesen a grófi istállókból valók. — Az megint úgy esett, hogy a tiszteletes úr tanította a két kis grófi csemétét írni, olvasni. Azok meg úgy szerették őt, hogy amikor nevenapján valami nagyon szép dologgal akarták meglepni, fogták magukat és elvitték neki a legdrágább kincsüket és örömeiket a két csacsijukat. A gróftot pedig annyira meghattotta ez a dolog, hogy nem cserélte be a csacsikat más ajándékkal, hanem szép kis földet íratott a tiszteletes úrra, ahol majd a csacsik — lejeljenek.

Mondanom se kell, hogy milyen nagy becsben volt ez a két csacsi. A tiszteletes úr úgy vigyázott rájuk, mint a szemefényére s Anikónak különös kegyképen engedélyezte, hogy a csacsikkal járhasson.

Ami azt illeti, a kis Anikóval sokkal kevesebb baj volt, mint azzal a karcsú szép leánnyal, aki belőle kifejlett. Ha a kis Anikót megszárták valamiért, szepegeve sütötte le a szemét és biztosan lehetett benne, hogy nem követi el többé azt a csínyit, amiért megszárták egyszer. De a nagy Anikó! Hej hiszen lesütötte ő is a szemét, de azért csak minduntalan előfordult az a dolog, amiért le kellett sütnie a szemét...

Hogy mi volt ez a hiba? Hát kérem, volt a tiszteletes úrnak egy unoka-öcscse, akít ő nem szenvedhetett. Nem sok baja lett volna vele különben, mert a fiú másutt lakott, nem rontotta náluk a jó falusi levegőt, de mikor

az a gézengúz lány megismerkedett vele a városi útjai alatt! S egyszer csak egész diadallal hozta a hírt, hogy megösmerte a rokonukat.

— Elmenj nekem ezzel a rokonsággal, — pattogott a tiszteletes úr — s többé szóba se merj vele állani, mert hátul kerül a sarkad!

Ilyen szörnyű fenyegetésre a kis Anikó már az asztal alá bújt, ez a szép nádszál kisasszony pedig csak felvetette a nagy özszezeit:

— Hát mit vétett ő a bácsikának?

— Ejnye te kis... No bizony még azt is be fogom neked jelenteni, hogy mit vétet' nekem? Ide nem jár, azt láod, én ötlet nem ösmerem, azt tudod, s ezzel vége minden szóbeszédnek.

A nagy harag oka pediglen az volt, hogy a tiszteletes úr húga, már mint a másik, aki férjhez ment olyan emberhez ment, akihez a családja nem akarta adni. Elhagyta anyját, apját és szökve, lopva ment el éjnek idején s hogy azzal a mássikkal összekeljen, még a hitét is elhagyta érte. Ez a fiú szakasztott mása volt az apjának, annak az arcát viselte, annak a hitét vallotta, még a természete is rámaradt. Nem szerette a tisztességes tudományokat, nem is folytatta az iskoláit, hanem rövidesen elment ispánnak, minék.

Ezért nem szerette őt a tiszteletes úr, már mint az egész história miatt, amely végképen elszakította a hugától. Halott volt ránézve mindenki, aki hozzá tartozott.

Anikó azonban boldogan hajtottá be a csacsikat a városba, ahol minduntalan összejártak valakivel; már tudniillik az országúton, ahol mindenkinek szabad volt járni.

— Gondol-e rám Anikó?

— Oh, már hogyan gondolnék!

— Haragszik-e még rám a bácsi?

— Még haragszik, de majd kibékítem.

Ámde az nem ment olyan könnyen. Anikó idővel kemény dorgálást kapott, mikor jókedvű, piros arcczal robotgott be a csacsi-fogaton.

— Mit nevezsz mindég, mintha báiból jönnél? — förmedt rá a tiszteletes úr, — fogadni mernék, hogy megint azzal a kölyökkel találkoztl.

Anikó pedig lesütötte a szemét s úgy elődalgott a csacsik mellől, mintha nem is lettek volna azon a gyönyörűsége szép cselszövő úton, csak amikor nem látta őket senki, futott le az alsó kertecskébe. ahol a csacsik legelésztek, zsemlyét nyomott a szájukba, virágot font a nyakukba, aztán ráborult a két okos állatkára s össze-vissza ölegette őket. Hiszen csak ki kellett valahol a szívét öntenie!...

Az idő pedig egyre haladt s egyszer csak komoly, valóságos fényképen jutott a tiszteletes úr fölébe, hogy Anikót Mágylaczi látta beszélgetni. A csacsik szépen húzták a kocsit, ők meg ketten kézenfogva mentek egymás mellett.

A tiszteletes urat elfutotta a mérég...

— Ide gyere, — mondta Anikónak — és jól meghallgasd amit mondok, mert most már nem beszélék még csak kétszer sem veled.

Ha te még egyszer szóba mersz állani azzal a sehonnaival, soha többé rád nem nézek, mehatsz, amerre akarsz.

Haj, de megijedt erre Anikó! Keserves zokogással omlott a csacsik nyaka közé s úgy kérte a jó Isten, hogy tegyen valami csodát, amitől a bácsi érzései megváltozzanak.

Mikor aztán legközelebb a városban járt s hazafelé jövet már várta őt Laczi, az erdő mellett sírva mondta el neki a történetet.

— Nem beszélhetünk már soha többé egymással! Meglátták, bevádolták, óh kedves Laczi, legjobb is lenne, ha én nem lennék a földön!

— Nono édes Anikóm, nem kell mindjárt kétségbeesni, gyer ide be az erdőbe, itt nem láthat meg senki, aztán beszélhetünk a sorsunk felől. A két csacsi értelmes megállapodott az úton, Anikó pedig behugant az árnyékos fák közé. Mentek egy darabig, amíg nem látták a dülöt, aztán leültek egy mohos törzsre tanakodni.

Azt hitték, hogy csak egy pár percig fognak beszélgetni s egyszer csak arra ugranak fel, hogy a déli harangszót hallják szólni.

— Jesszusom, hisz nekem már otthon kéne lennem, kiáltá Anikó és futva futott ki az országútra. Hát csak visszafordul ám, halálra vált arcczal. Eltűnt a kocsit!

Nem volt semerre, ameddig csak be lehetett látni a hosszú országútra.

— Oh jaj nekem — zokogott Anikó — most már csakugyan nincs mért visszamennem! Elhajtották a drága, kedves csacsikat, elvitték a bácsi állatkáit, most már a színe elé sem fog ereszteni! El fog kergetni engem, haszontalan lányt, hiszen már úgy sem szeretett az utóbbi időben!

— Ne is menj hát vissza, — mondá erélyesen Laczi és letörülte Anikó könnyeit. — Gyere el mihozánk, az én édes anyámhoz, gondodat fogja ő viselni, én meg nem várok tovább, hanem elveszlek a bácsi áldása nélkül.

Anikó nem is mert ellenkezni. Hogy is merjen haza kerülni a bácsi két szemefénye nélkül! Ráborult a Laczi vállára s úgy sírta végig az egész utat, amíg haza értek.

A csacsik pedig mit tettek? Olyan okosak voltak, hogy az ember nem is hinné! Mikor megunták a várást, szépen bölcsen elindultak haza s beállították az udvarra, a nagy diófa alá.

Lett aztán nagy riadalom, mikor látták, hogy magukba jöttek haza!

— Hát Anikó, hol van Anikó?

A két csacsi persze nem tudta megmondani; elég szép volt tőlük, hogy ők maguk hazamentek a rendes időre. A szegény tiszteletes úr pedig a haját tépte bánatában.

— Oh én vén bolond, — kiáltotta, — elüldöztem azt szegény gyermeket!

Érdemes volt ezért ilyen szép nagyra fölnevelnem, hogy most küldjem világá! Megjlesztettem, hogy elkergetem és az én szegény kis lányom elment magától. Itt hagyott engem és elbujdosott!

Agnes asszony csak még növelte a bánatát.

— Úgy kell nekünk, mért bántunk vele oly szigorúan! Már ugyan mit bántott az téged, hogy szóba állott azzal a szegény fiúval. Az sem lehet olyan rossz, ha már Anikó kedvelte őt. De te mindenben olyan szerelen vagy. Szegény testvérünket is hogy elhagytuk a te vafejed miatt.

— Igazad van, — sóhajtá a tiszteletes úr, — de hát nagyon bántott, hogy még a hitünket is megtagadta amiatt az ember miatt.

Csak még egyszer láthatnám az én virágszálamat, de megbocsátanék neki mindent, óh de áldanám az Isten!

Azt mondják, hogy vannak percek, mikor ha valamit kívánunk, az beteljesedik. No hát ilyen pillanatban mondotta ki ezt a fohászát is a tiszteletes úr, mert alig térült-fordult az idő, nyílik ám az ajtó és sírva hull be rajta az elveszett leány.

— Oh kedves bácsikám, — zokogá a tiszteletes úr elé rogyva, — bocsásson meg nekem, hogy vissza merem térni, szörnyű dolog nyomja az én lelkeket!

A tiszteletes úr nem tudta. örüljön-e vagy megijedjen.

— Az Istenért leány, mi történt veled?

— Nem vagyok méltó, hogy bácsikám rám pillantson, nagy véték követtem én el!...

— Beszélj hát tüstént szerencsétlen gyermek, mi történt veled! — kiáltá a tiszteletes úr.

— Megérdemlem, hogy a bácsi igazán elkergessen, nem vigyázom a jószágára, elvesztem én a csacsikat!...

A tiszteletes úr, aki sokkal szörnyűbb valamitől tartott, megkönnyebbülten sóhajtott fel. S mert hogy a csacsik is bent voltak az istállóban, egyszerűen jó kedve támadt.

— Beszélj hát kis bolondom, hogy vesztek el a csacsik?

Anikó hűségesen mondott el mindent, az első találkozástól kezdve, egészen addig, hogy mennyire szeretik egymást. S hogy a Laczi milyen derék fiú, elvégezte a gazdasági iskolákat s ahol most van mennyire szereti őt az az úr, akinek a tisztartója.

— Haza vitt az édes anyjához, de a néni nem engedett ott maradni. Azt mondta, hogy a bácsit nem szabad nyugtalanságban hagyni, meg kell mondanom a történetet s ha aztán itt nem szeretnek többé, elfogad ő leányának.

Már akkor piros volt Anikó arca s úgy mutatott kifelé zavartan, de reménykedve is:

— Ok is velem jöttek...

Bizony ott volt a két öreg testvér a másik szobában, sirva csókolták egymást, Ágnes asszony pedig a Laczi fiút is magához szorongatta.

— Szakasztott a mi édes apánk!

Mit volt erre mit tenni! A tiszteletes úr maga is nagyon el volt érzékenydedve s a két gyerek úgy összeillett.

A esküvőt rövidesen megtartották s hogy azt a sok hosszú évet, amit egymás nélkül töltöttek el, kipótolhasák, Laczi özvegy édes anyja odaköltözött a tiszteletes úrékhoz. Oda mennek látogatni a gyerekek minden ünnep- és vasárnapon s ilyenkor a boldog Anikó mind a két csacsi fölvirágozza. Átöleli őket, mint leánykorának boldog, szerelmes napjai alatt, mert azt már csak el kell ösmerni, hogy mindent a két csacsi csinált ...

Rutén népszokások.

Irta : *Dr. Katona Lajos.*

I.

Mint a keleti egyházakban általában, hajdan pedig az egész keresztény világban, úgy a tényleg gör. katolikus ruténknél is nagyon szigorúan megtartják a húsvét előtti nagyböjtot. A negyvennap szigorúbb böjtnel bevezetője az úgynevezett "fehér hét", a farsang utolsó hete, melyen sok helyütt már nem esznek húst, de tejet, tejes és vajás étel-ek és sajtot még igen, a miért "kövér" vagy "vajás hét"-ket is hívják ezt az átmeneti időszakot. Ezen és a nagyböjt első hetén nem szabad fenni és szőni, mert különben a tej és a sajt megszavanyodik a gazdaságban. A kis orosz nép babonája egyáltalán nagy leleményességet tanúsít annak kitalálásában, hogy ekkor meg ekkor miért nem jó ezt vagy azt a munkát végezni. Pedig már az egyház rendelte ünnepek is elég napot vonnak le a munkaidőből. E sok egész és félünnepp, a dolgozók napok e sok mindentéle okból való ritkítása, még azoknak a boldogabb időknél a maradványa, amikor a patriarchális viszonyok közt élő nép kevesebb munkával is meg tudta keresni a mindennapi kenyerét, mint a mai nehéz gazdasági körülmények között, amelyek mindenkire nézve keservesebb küzdelemmé tették az életet.

A régi jó világ nemcsak több pihenőt engedett a népnek, hanem színesebb és változatosabbá is tette az életét. Jelképes vonatkozásokat, ritmikus tagolást és esztétikai mozzanatokot vitt be az egész évkörbe, s annak minden időszakát az ősi pogány természetvallás, majd az ennek fölébe helyezkedő kereszténység jelentős ünnepeivel szentelte meg. Ez ünnepek szívhez szóló, mély értelmű szertartásai mind kapcsolatot kerestek és találtak a nép hajdani szokásaival; s így a meleg kegyelet, amely a nép lelkében ősi istenei és azok kultusza iránt kiüríthatatlanul élt, az új vallásnak is erős istánya lett.

Igy van ez a húsvéti szokásokkal is, amelyek egy része még a hajdani pogányság örökségeként szállt át, csakohogy keresztény mezbe öltözve, a hagyomány útján egészen a legújabb idők küszöbéig. Ma már, sajnos, e mély értelmű szokások legtöbbje, a nép hagyományainak annyi más kincsével együtt, pusztuló-kiveszőfélben van; kivált a hazai ruténknél, akik sokkal szétszórtabban élnek, sokkal erősebben beékelődve más fajok közé, mint galicizai és bukovinai törzsrokonai. Epen ezért náluk ma már úgy a népviselet, mint a népszokás terén számos vonás elhalványulóban van még csupán; soknak a nép már alig ismeri az eredeti jelentését, s csak az épeben megtartott párhuzamokkal való egybevetés világosíthatja meg a sokszor rejtélyes eredetet vagy értelmet.

Ilyen sajtószöveg, az egész galicizai és bukovinai ruténsegnél föllelhető húsvéti szokás és hiedelem az, hogy nagyszombaton (néhol már nagypénteken) a húsvéti kenyérhez használt tojások héjait a patakokba vagy folyókba szórják, azzal a szándékkal, hogy általuk a messze távolban lakó *rachmanok*-nak, e félig ember-, félig haltestű bölcseneknek, az ünnepről, az Udvozító feltámadásáról hírt adjanak. A Galicziában lakó rutének szerint ezek a rachmanok tizenketten vannak, s az ő húsvétiük négy héttel esik a miénk után. Ennyi idő alatt érnek ugyanis a hozzájuk üzenetképen küldött tojáshéjak az ő távol keleten lévő

országukba. Némely magyarázóik szerint ezekben a rachmanokban a keletindiai brahmanokra való homályos visszaemlékezés lenne, ami azonban nem igen valószínű. Alighanem a húsvétnak a keleti és a nyugoti egyházban sokszor egymástól nagyon távoleső időpontja és a tizenkét apostol emléke, vagy valami apokrif vallási irat hagyományai zavarodtak egybe a nép emlékezetében.

A kérdés különben még alig érett a döntésre, és nagyon hálásak lennének e sorok szíves olvasói iránt, ha esetleg a hazai ruténeknek e hiedelemre vonatkozó emlékeit és szokásait velünk (a t. Szerkesztőség útján) közölni kegyeskednének.

A szigorúan megtartott negyvennap böjt végén, képzelhetjük, milyen mohó vágygárgolyó eseng mindenki a húsvétel után. De hogy ez a hosszú önmegtartóztatás nyomában meg ne árton, az ősi hagyományos szép szokás szerint az immár megengedett kövérebb éledelek fogyasztását "szentelt"-tel kell megkezdeni.

A húsvéti "szentelt" ételek között a főhely a füstölt húst, sonkát, festett és festetlen tojást és szalonnát illel meg; hozzájuk járul még egyéb hús, kivált az ünnep jelképes étele, a húsvéti bányán; nemkülönbön fohagyma, só, némely helyütt még pálinka is. Az egészét szépen összecsomagolva, gyalog, nagyobb távolságból kocsin, vagy a hegyvidéken lóháton viszik, kora hajnalban az egész környékre a néha jó messze fekvő templomba. A reggeli liturgia után, rendszeren a templom előtti téren áldja meg a pap a "páská"-t, amelyen különösen az ünnepi kalács értendő, de átvétel útján a többi ételmemű is. A kalács, mint a lakodalmi sütemény, sokféle fűszerrel s a legjobb fehér lisztből készül. A sorfalat álló nép közt végig halad segédletével a pap, s mozsárdurrogás, harangzúgás és énekszó közben szenteli meg az éledeleket. A szertartás után ki-ki oly gyorsan, amint csak teheti, igyekszik gyalogszerrel vagy kocsin, lóháton, ahogyan jött, hazafelé; s az a legbüszkébb, aki e versenytúzásban elsőnek érkezik, legelsőül köszönheti az otthon maradtakat a hagyományos "Krisztus feltámadt!" üdvözléssel, melyre "Valóban feltámadt!" a szokásos felelet. Így van az az egész egyesült és nem egyesült keleti egyházban, s e szép hagyományos üdvözlés egész az apostolok idejéig kísérhető vissza.

A húsvéti tojások egy részét, mini másutt is hazánkban, a felvidék éjszakkelti részén, a szláv ajkú görög-katolikuskoknál is különféle, mégis leggyakrabban piros színűre festik. Festőanyagul hajdan majdnem kizárólag az ártalmatlan hazai börszőnyt használták, újabban szantálfa, sőt – ami már nem egészen ajánlatos – az olcsóbb és tetszetősebb, de ártalmas anilin- és egyéb vegyi festékeket is. Az egyszerű színes tojásoknál sokkal érdekesebbek és a népies ornamentika szempontjából kiváló figyelmet érdemelnek a "hímes" tojások, minőkből már igen szép gyűjteménye van a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának. Ezeknek díszítései a ruténknél igen változatosak, és bizancki kereszték, csillagok, arabeszkék és mértani ábrák mellett egyéb keleti motívumokat, de növényi és állati stílizált alakokat, régies csatárbárdokat és jelképes rajzokat is mutatnak. Némelyiknek az ékítése sok leleményességet tanúsít és igazán művészi ügyességre vall.

(Folyt. köv.)

Virágok a lakásban.

Irta : *Dr. Háger Péter.*

A tél szürke egyhangúságát felváltotta a tavasz változatos színpompája. A mihez télviz idején csak drága pénz vagy fáradság árán juthatunk, a kikelet pezdülő ereje most ingyen kínálja nekünk a lombot és virágot gyönyörűségül szemünknek és üdítőül lelkünknek. A természet nagy virágos kertjéből ha visszatérünk lakásunk falai közé, szinte elfog bennünket a vágy, hogy ott is lássunk valamit a tavasz, a nyár eleven, színes életéből s benépesítsük szobáinkat zöldelő, viruló virágokkal.

Poétikus, kedves dolog ez. Csak az okoz némi aggodalmat, hogy vajjon, ami így a gyönyörűségünket szolgálja: nincs-e egészségünk rovására?

Ez irányban mondtunk el, a sok téves felfogás ellenében, itt egyetmást olvasóinknak, most a virágok évdíján.

A vulkanizmusról.

Irta: Dr. Krónits Lénárd.

II.

A növényeknek zöld részei tudvalevőleg a levegőből szénavat vesznek fel és élelmet, a szerves lényeknek s így az embernek is ételtőjét, adnak ki. A virágos részek ellenben az élelmet fogyasztják el és szénavat termelnek. Ha ezt a ténnyt csak így szárazon vennők tekintetbe, akkor rövidesen kimondhatnók, hogy a virágokat az emberi lakásból száműzni kell. De a virágok élelmet-fogyasztóképessége oly kiskövű, hogy ez a tényező annál az aránylag csekély virágnál, melyet lakóhelyiségünkben tartani szoktunk, teljesen elenyészik és így az a kevés élelmetfogyasztás, amely a virágok által a lakás levegőjében létrejön, semmikép sem lehet szervezetünknek ártalmára. Másrészt a virágok zöld részeinek, tehát főleg a leveleknek a szénavfogyasztó és élelmetadó képessége sem jöhet az egészségre való tekintetben számításba.

Ha már most a virágoknak többi természetű tulajdonságait vizsgáljuk, úgy mindenekelőtt azoknak színhatását kell figyelembe vennünk és ez a hatás semmi esetre sem kicsinyelendő. Milyen szép és üdítő egy virágokkal izlésesen díszített terített asztal. Az emberi felvidítia, üde és kellemes gondolatokat ébreszt bennünk s ezáltal az étvágyat is fokozza, ami nemcsak arra indítja az embert, hogy többet egyék, hanem az ételek megemésztését is elősegíti. De a szobában egyébűtt is pompázó növények és virágok a rideg iroda vagy üzlethelyiségekből és poros utcákról hazajövő emberekre bizonyos megnyugtató hatással vannak. Az a kis darab szabad természet, amelyet a virágok a szobába varázsolnak a lelket eltelve az élet gondjaitól, az életnek magasabb tartalmat adó gondolatokat ébreszt bennünk. Ha meggondoljuk, hogy lelki életünk elválaszthatatlan összefüggésben áll egészségünkkel, úgy könnyen megérthetjük, hogy mennyire jó hatással vannak testünkre, a lakás díszítésére szolgáló virágok és növények. Ebben a tekintetben talán igen kevés ember van akit a virágok látása teljesen közömbösen hagy. Fontos még a virágok hatásának kérdésénél az illatuk. A virágillatnak végtelen sok változata van, nemcsak az illat minősége szerint, hanem annak erőssége szerint is. Az illatot, bármilyen kellemes legyen az, már nem lehet az egészségre föliétlen ártalmatlannak mondani. Bármily kellemes és üdítő legyen egy virágnak az illata, ah az túlterős vagy túl hosszú ideig van behatással az emberre vagy éppen, ha az állandóan van a lakásban, nem is szólva arról, ha esetleg a hálószobában van, igen kellemetlen következményekkel járhat, nevezetesen a felfájást és rosszlétet idézhet elő. A virágüzletekben alkalmazott nők közt igen gyakran találunk olyanokat, kik majdnem minden este főfájással térnek haza és csak a tágasabb és jól szellőzőt ilyen helyiségek munkásnői vannak ettől a kellemetlenségtől megkímélve. De vannak egyes virágok, mint például a japán primula, melynek illata kifejezett mérgezési tüneteket is okozhat.

Ezzel körülbelül el van döntve az a kérdés, vajjon előnyös-e az illatos virágzó növényeket a hálószobákban tartani? Másrészt felelni lehet arra a kérdésre is: vigyünk-e betegnek virágot? Ez utóbbi kérdést úgy oldjuk meg legjobban, ha a virágoknak kellemes és a lélekre való üdítő hatását, használjuk fel anélkül, hogy ezzel a betegnek esetleges kellemetlenséget vagy — mert a beteg fizikum rendszerint érzékenyebb, — főfájást okoznánk. Vigyünk tehát a betegnek szagtalan vagy legalább is gyöngye illatú virágot.

Ez fel fogja vidítani a szenvedőket, gondolataikat, melyek gyakran állandóan szenvedéseikre vannak irányítva, el fogja terelni, máltal étvágyuk, sőt szív működésük is javulhat. Így a betegek javulására a természet eme kedves ajándékai esetleg lényeges befolyást gyakorolhatnak.

A lakásokban természetesen, különösen nyáron, amikor szellőzésben nincs hiány, másrészt mikor úgyis csak kevés ideig tartózkodunk bennük, élvezhetjük a virágok jó illatát is anélkül, hogy azok ártalmas hatásaitól félnünk kellene.

Napolcon császár egy alkalommal következképpen nyilatkozott a magyar katonai hasznavehetőségéről: «En a rettenetes pokol ostromlását is magamra vállalnám, ha a magyar katonasággal parancsolhatnék».

A hatalmasokról ne gondolj rosszat soha, mert előbb-utóbb pórul járhat.

A Földünkön előforduló vulkáni kitörések már csak haldokló *protuberanciák*. Égítéstünkön a kéregmegvastagodási folyamat már oly előrehaladott állapotban van, hogy a vulkáni gyomor rettenetes erői már nem képesek a gőzöket s gázokat a világűrbe mérőföldre lövelni. De az erély megmaradásának amaz örök törvénye, hogy az nem veszhet el, hogy az meg nem semmisülhet, hogy az csak alakot cserélhet, itt is tapasztalható. A Vezuv katasztrófáját követte San-Francisko pusztulása. Amott a vulkáni erők nem találtak *intenzitásuknak kielégítő kiegyenlítést*, mert talán a Vezuv kráterei az évtizedek folyamán szilárdabban ellen tudtak állani; emitt pedig ugyanazon erők földgömbünk ellentétes oldalán oly rázkódot, földrengést voltak képesek előidézni, amely a földrengések krónikájában az első helyen áll. Elpusztult egy paradicsomi szépségű város egész környékével. Százszek hajléktalanokká váltak és a romokban keresik az elpusztult tizezek között az övéiket a *Vezuv kitörésénél föllépő ki nem elégített titáni erőnek kiegyenlítődet kellett a Föld belsején át keresniük és megtalálni azt San-Francisko pusztulásában*. Alig hiszem, hogy van ország, ahol a közelmultban lefolyt katasztrófák nyomai ne mutatkoztak volna. Nálunk Magyarországon is megvoltak a nyomai. Csak a napokban, április 28-án, mutatnak be előttem eredeti fényképfelvételeket Brezova, Jókó vidékéről Kéthárom méteres földrepedések, itt-ott kisebb nagyobb tavacsák képződtek máról holnapra. A véletlennek tulajdonítsuk-e? Korántsem. A földrengés és vulkanizmus, mint testvérjelenségek tanulmányozása a föld fizikájának egyik legfontosabb problémája, amelyeket, — nem mint eddig tették, — a sablonszerű és minden ide vágom tünetet egy okra visszavezető kutatással kell megfontolás tárgyává tennünk, hanem csak azon tény szem előtt tartásával érhetünk célzt, hogy a természet az ő sokoldalúságával ugyanazon hatásokat igen különféle eszközökkel érheti el.

A geofizika a földrengést a vulkanizmustól külön tárgyalja és összefüggést köztük nem keres, vajjon jogosult-e? Hiszen tudjuk, hogy égítéstünk $\frac{1}{2}$ része tengerrel van borítva és a tenger fenekén végbemenő föld alatti kitörésekről semmit sem tudunk, sőt tovább megyek, ugyanazt mondhatjuk Földünk $\frac{2}{3}$ -dének nagy részéről is, a szárazföldnek azon vidékeiről, amelyek ránk nézve hozzáférhetlenek? — Igaz ugyan, hogy egynéhány év óta megalakult a nemzetközi földrengést jelző hálózat szervezete, amely egy központból, sorságos vezetés mellett tanulmányozza eme, az emberiség sorsába oly mélyen benyúló jelenség titkait. Lehetséges, hogy a kapcsolót megtalálja a földrengés és a vulkanizmus között az egyöntetű működés.

Földünkön a működő vulkánok száma 672, ezek között 270 olyan, amely állandóan működik. Legkevesebb vulkánja van Ausztráliának, azután növekedő sorrendben következnek Afrika, Európa, Ázsia, Amerika. Azt is tudjuk, hogy a működő vulkánok gyakoriabbak a tengerpartok közelében, mint a szárazföld belsejében. Előfordulhatnak egyenként, mintegy elszigetelve; de leggyakrabban többmagukkal, amikor egymásután, sorban helyezkednek el (sor-vulkánok), vagy pedig nem egy vonalba eső csoportban (csoport-vulkánok) találhatók.

A kialudt vulkánoknak vélt tűzőkádó heggyekre úgy alakjukról, mint anyagukról, amely azokat felépítette, könnyen ráismerhetünk. Kráterjök rendesen már be van temetve, a kúpját legtöbbször a víz el is hordotta. Hazánkban a Mátra, Cserhát, Hegyalja, Vihorlát-Gatin, Hargitta, Bakony jórészt kialudt vulkánok csoportja.

Ugy tudom, a hatvanas években tartott geofizikai kongresszuson kimondották, hogy az oly vulkánok, amelyek 300 év óta nem működnek, *kialudt vulkánoknak* tekintendők. A Vezuv évezredeken át nem működött s csak azután pusztította el Pompejít és Herkulánomot. Majd évszázadokon át megbecsülte magát s ujjában ismét reméltbe hozta Itália lakóit. Tehát biztos alapot arra nézve, hogy egy passzív szerepet játszó tűzőkádóhegy mikor jut ismét tevékenységbe általánosságban ép úgy, mint különös esetekben, nem mondhatunk. Az is igen problematikus, hogy egyesek bizonyos előjelekből már eleve jóslhatnak. Még legtöbb becszel bír a kráternek szakadatlan megfigyelése, mert valahányszor a vulkán tevékenysége kilátásban van, a kráteren változások, nevezetesen emelkedések szoktak mutatkozni. (Folytatjuk.)

IRODALOM

Kisfaludy-Társaság. A Kisfaludy-Társaság f. hó 25-én tartotta meg áprilisi havi felolvasó-ülését *Beöthy* Zsolt elnök-lésével. Az első szó az emlékezésé volt. *Vargha* Gyula főtít-kár *Bachát* Dániel halálát jelentette. *Bachát* levelező-tagja volt a társaságnak s a magyar költők műveinek tót nyelvre fordításával szerzett érdemeket. Ez után *Apponyi* Albert gróf-nak, a társaság rendes tagjának levelét olvasta fel a főtítkár, melyben Apponyi gróf tudatja vallás- és közoktatásügyi miniszterre történt kinevezését és kéri, hogy a társaság támogassa őt hivatalos működésében. A társaság örömmel vette tudomásul a leiratot s küldöttségileg fogja üdvözölni a minisztert. Több apró ügy elintézése után *Beöthy* Zsolt nyitotta meg a felolvasások sorát «A keret a művészetben és költészetben» című nagybecsű színe-sen megírt értekezésével, mely a kitűnő esztétikus egy készülőfélben levő nagyobb tanulmányának egyik fejezete. A pompás mutatvány után nagy érdeklődéssel várjuk *Beöthy* egész alkotását, mely bizonyára újabb nyeresége lesz esztétikai irodalmunknak. — *Vargha* Gyula *Ferenzi* Zoltán Fauszt-fordításából mutatta be «A kapu előtt» című mozgalmas jelenetet, melyet mesteri tollal tolmácsolt a fordító. *Ferenzi* a hatalmas drámai költeményt egészen lefordította s munkája méltón fog sorakozni Goethe eddigi magyar tolmácsainak művei mellé. Utána *Váradí* Antal olvasta fel a régi magyar színészekről készülő emlé-kezéseinek «Benza bácsiról» szóló meleg, kedves színek-kel rajzolt fejezetét. A gazdag tartalmú ülés utolsó pontjával *Berczik* Árpád mutatta be *Makay* Béla vendégnek egy sikerült novelláját.

Somogyországi nóták. Ezzel a címmel új nóta-füzetet kaptunk. *Geő* Ferencz fiatal zeneszerző pompás kompozíciói vannak benne *Lampérth* Géza szövegeire. *Zamatos*, eredeti magyar nóták, szinte érzik rajtuk a magyar mező és a vadvirágok illatát. A talentumos szer-zőtől e téren még sok szép dolgot várhatunk. A füzet *Klökner* kiadásában jelent meg. Az egyik pompás paraszt-nótára szerzett csárdás szövegét, mely hamarosan ország-gos népszerűsége tesz szert, itt közöljük:

Mondd meg pajtás, mi a jó?

— *Jó az asszony, jó a ló!*

— *Mindakettő jó, ha jó,*

De legjobb a csobolyó!

Mert az asszony, meg a ló,

Addig jó, míg, fiatal!

Ha öreg, ha fiatal:

Mindig jó a csobolyó!...

Vörös posztó. Ezzel a furcsa címmel adott ki *Váczy* Gábor egy furcsa könyvet, amelynek tartalmáról bajos volna rövidesen beszámolni. Sok minden van ebben a könyvben: filozófia, szociológia, rapszodikus ötlet, sok megkapó eredeti és sok homályos gondolat, amelyet inkább csak sejtethet az olvasó. Ha sokban nem értünk is egyet a könyv eszméivel, azt meg kell adnunk, hogy szerzője önállóan gondolkodó és eredeti utakon járó ember, aki különben könyve hátlapján egy olyan társat is keres, aki neki egy találmánya modelljének elkészítéséhez pénz-t adna. Hogy milyen természetű ez a találmány, arról nem nyilatkozik *Váczy* Gábor.

Karneval.

— Az Uránia színház jódsága. —

Csudáky Bertalan «Karnevál» című legújabb darabja mult szerdán került először színpadra az Uránia színházban.

A darab tárgya: az emberi mulatságok és szórako-zások történeti fejlődése, már magában véve is rendkívül

érdekes és amellet, hogy mulatságos, egyszersmind tanulságos is. Mert hiszen mulatozásaiban és szórakozá-saiban tulajdonképpen az illető korszakok és népek lelki világa, gondolat és érzelmi köre nyílik meg előttünk. A látszatra vidám téma tehát a kulturtörténelem komoly fejezetébe is belevág.

A szerző egykorú forrásokból, eredeti kútfőkől nagy szorgalommal gyűjtötte össze darabja anyagát, szel-lemes, eleven tollal dolgozta fel s az Uránia ehhez méltó fényes kiállításról gondoskodott.

A darabnak, mely egy kerek magvas tanulmány, rövid áttekintése a következő:

Az első felvonás a görög világ szüreti ünnepélyeit s a római bacchanáliákat, a második az olasz karnevál aranykorát, a káprázatos velencei farsangi mulatságokat, a harmadik végül Karnevál világuralmát, vagyis a modern francia, német stb. farsangi mulatozásokat mutatja be, illusztrálva azokat egész sereg színes és mozgó képpel, melyek valóságos látványosságzámba mennek.

A premiér előkelő közönsége rendkívül hálás volt a darab nyújtotta élvezetért s a szerzőt, kinek már több darabja aratott sikert az Urániában, felvonások után lel-kes tapsal jutalmazta.

Ör.

Pusztuló műemlékek.

(Anyag és szellem.)

Írta: *Lampérth Géza.*

Olaszországból jóformán minden esztendőben szárnra kél a mélabús híradás, hogy a milánói Santa Maria delle Grazie-zárda óriási faltestménye, *Leonardo* da Vinci remeke, a «Cenacolo» («Úrvacsorája») pusztulá-snak indult. Most is kaptunk egy ilyen híradást, amely azonban azzal a vigasztaló akkorddal végződik, hogy az olasz közoktatásügyi miniszter bizottságot nevezett ki, melynek az lesz a feladata, hogy a festészeti műre-mek konzerválásáról és megmentéséről tanácskozzék. A bizott-ságban művészek, műtörténetírók, fizikusok és vegyészek is vannak, — mondja nagyobb reménykeltés kedvéért a híradás. — Ezeket a művészt, író és tudós urakat bizo-nyára nagy hála illetné, ha feladatukat megoldhatnák s *Leonardo* remekét a végpusztulástól megmenthetnék.

Aki azonban valaha a Santa Maria-kolostor híres refektoriumában megfordult, az csak szomorú mosolytal fogadhatja az efféle híreket, mert tudja, hogy ezzel a mentési munkával már egy kicsit megkésített a miniszter úr és tudós bizottsága. Ma már legfőlebb egy szomorú képroncsnak a konzerválásáról és megmentéséről lehet szó, amely ott tarkállik még a zárda falán, de ez már semmiképpen sem a *Leonardo* remeke, amelynek tragi-kus sorsa még a mester életében megkezdődött s nem-sokára be is fejeződött. A tragikum az anyagban volt. *Leonardo* ugyanis, hogy az ábrázolás minden eszközét érvényesíthesse, minden lelkében élő színálmot képére varázsolhasson, olajfestéket használt falképe megalkotásá-hoz s bár laboratóriumában (a nagy festő fizikus is volt) éveket töltött azzal, hogy e festékeket hosszú életűre tökéletesítse, az anyag östermészete nem hódolt meg a művész lánglelke előtt sem s a csodás festmény színei még a mester életében elfakultak. Akkor nekiestek a kon-tár restaurátorok és a többit elvégezték ők.

Az óriási 9 m. hosszú, 4½ m. széles kép 1497—98-ban készült el. *Vasari*, az ismert olasz műtör-téneti életrajzíró 1566-ban nézte meg s már akkor, azt mondja, csak egy homályos színfoltot látott. A pusztulás folyamatát, az anyag gyarlóságán kívül, a refektorium közvetlen szomszédságában levő konyha átszálló gözei

is sietteték. 1726-ban valami Bellotti nevű szélhámos festő rávette a jámbor barátokat, hogy restauráltassák vele a képet. Jó pénzért aztán el is végezte ezt a vandál munkát Bellotti úgy, hogy tetőtől talpig újra mázolta s ezzel a nagy mester ecsetjének utolsó nyomait is eltüntette az «Úrvacsorájá»-ról.

Hiabavaló tehát minden siránkozás és biztatás újságírban, prózában és versben (Gabriele d'Annunzio pár évvel ezelőtt ódat írt róla ily címmel: «In morte di un capolavoro» — «Egy remekmű halálára»), a szomorú valóság az, hogy Leonardo da Vinci csodás művészetéről, melylyel az Úr utolsó vacsorájának fenséges jelenetét élénk állította: «Bizony mondom néktek, egy tí közületek elárul engemet, aki énvelem eszik» (Márk ev. XIV. 18.), már régóta csak az egykorú másolatokról és metszetekről alkothatott az emberiség fogalmat, mert az eredeti örökvesztésünkre — emberi gondatlanság és az anyag gyarlósága miatt — örökre elpusztult. Azt már visszavarázsolni a Santa Maria delle Grazie falára semmiféle bizottság nem képes, ehhez Leonardo lánglelke és mesteri ecsetje kellene.

A milánói szomorú képrom egy örökre elveszített nagy művészi gyönyörűség árán ma már tehát legfeljebb csak egy nagy és komoly tanulságot nyújthat nekünk s főképpen az anyaggal és anyagban dolgozó művészetnek. Azt, hogy az anyag östermészetével szembezállni vagy azt negligálni a szellemi alkotásoknál sem szabad.

És itt az elmondottak kapcsán, aggódva gondolunk egyik hazai remekművünkre, amelyet ugyancsak az anyag gyarlósága miatt szintén a korai pusztulás veszedelme érhet, ha még idejében nem gondoskodunk megmentéséről. Fadrusz János posztonyi Mária Terézia szobra ez, amelynek márványát már szintén kikezdte az idő romboló foga. Mondják, Fadruszt is figyelmeztették még életében erre a veszedelmes jelenségre, de ő annyira bizott a magaválasztotta anyag tartósságában, hogy még azt sem engedte meg, hogy legalább téliidőre befűjék a szobrot, amivel a zord időjárás sok viszontagságától megkímélhetné.

A lánglelkű mester itt is bizonyára csak műve szellemét látta és abban bizott rendületlen hitével, de az anyag nem nézi a szellemet!

A HÉTRŐL

Hangos az ország... A Kárpátoktól az Adriáig hangos ma az ország. Szándékosan írjuk így: a Kárpátoktól az Adriáig. Mert Uram Isten, hányszor hangzott el az utóbbi három hét alatt ez a megunt, agyoncséplott, kifacsart, széttaposott frázis. Hányszor dörögtek a jelöltek a választók fülébe: a Kárpátoktól az Adriáig. Tehát így. Oh, ezek a magyar követválasztások olyan egy kaptafára vannak szabva. Harmincz esztendő előtt szakasztott olyan volt a képtük, mint ma. A kortések csak úgy szorongtak s az ország csak úgy zúgott belé, mint ma. Hanem akárhogy is volt, akárhogy is van, nagyon-nagyon kedves nekünk ez a kép. Valahogy a szívünkhez nőtt, a lelkünkhez tapadt. Mert politikus nemzet vagyunk és mindannyiunk lelke mélyén ott rejtőzik talán tudatlanul, de biztosan — a politikus. És amikor nem is sejtjük, hirtelen életre kel, lázong és kerületet kér. Már mint a bennünk rejlő politikus. Olyan ez, mint a varázsgyűrű tündérkísasszonyának meséje. A varázsgyűrű semmiben sem különbözik más közönséges gyűrűtől. De ha rálehelnek a kövére, hirtelen föl pattan a gyémántok foglalata és kiugrik belőle egy kékszemű, aranyhajú tündérlány. A képviselőjelölt, ha nem is aranyhajú tündérlány,

de bizonyára úgy támad, az ember azt sem tudja, honnan. Egy lehellet és ezer jelölt ugrik elő. Így támadt most is. Egy hét múlva pedig a sok képviselőjelölt nagy serege le fog olvadni a képviselők kis csapatára. És csöndes lesz az ország — a Kápatoktól az Adriáig.

A m. kir. Ferencz József nevelő-intézet tanulmányútja. Dr. Demeczky Mihály udvari tanácsos, intézeti kormányzó, a ki minden irányba kiterjedő gonddal, kiváló pedagógiai érzékkel és szaktudással vezeti hazánk legelőkelőbb nevelő-intézetének ügyeit — mint minden esztendőben — ez idén is érdekes és tanulságos tanulmányútra viszi növendékeit az intézet szaktanárainak felügyelete és vezetése alatt.

Az idei, főképpen geográfiai és történelmi szempontból fontos tanulmányút Dalmáciába irányul és mintegy hat napra van tervezve, a következő állomáshelyekkel: Fiume — Zára — Sebenico — Spalato — Gravosa — Ragusa — Cattaro — Montenegro — Cetinje; visszafelé útbajtv Lussin és Veglia szigetét.

Az egyes városokban, melyekben különösen sok a magyar-dalmát történelmi vonatkozású emlék, Andor József, a kiváló író s intézeti tanár tart a növendékeknek történelmi magyarázatokat, felújítva előttük az időket, mikor a dalmát tengerpart még tényleg a magyar szent korona fenhatósága alá tartozott, ahova jogilag most is tartozik.

A zárai helytartónál és a városok polgármestereinél a növendékek díszruhájukban fognak tisztelegni. Indulás f. hó 28-án a keleti pályaudvarról Fiumébe, a hol a Hungária gőzös már útra készen várja a társaságot.

Az intézet lelkes kormányzója, hogy az érdekes és élvezetes utat, szellemileg is minél gyümölcsözőbbé tegye, a tanulmányút leírására két pályadíjat tűzött ki növendékei részére. Az első díj tíz darab 10 koronás, a második öt darab 10 koronás arany.

Reméljük és kívánjuk, hogy a magyar ifjak eme szép útja minél fényesebb eredményvel végződjen s hazánk s történelmi nagy multunk szeretetében megerősödve térjenek vissza hajdani dicsőségünk ez egyik színhelyéről, a regényes dalmát partokról!

Az ungvölgyi vasut domborműve a milánói kiállításon. Magyarország egyre sűrűbben képviselteti magát a külföldi kiállításokon. Művészeti, ipari, gazdasági kiállításokon ott szerepel mindenütt a magyar osztály, tanúságot téve Magyarország haladásáról, ipari, gazdasági, kulturális viszonyainak fejlődéséről. Legújabbban a milánói kiállítás szerezte Magyarországot. A kiállításra küldött magyar tárgyak egyik legérdekesebbje az ungvölgyi vasút nagy domborműve, melyet az igazgatóság megbízásából Molnár Vincze kassai tanár készített 1:2880 arányban. A mű hossza 154 cm., szélessége 134 cm., legmagasabb pontja pedig 42 cm. A dombormű Geduly Gyula máv. igazgató eszméje. Ez a vasút nagyfontosságú missziót teljesít felső vidékünkön s örvendünk, hogy egyik érdekessége lehet a milánói kiállításnak.

Dr. Demjanovich Emil lapunk főszerkesztője, mint megbízható forrásból értesülünk, a jelen képviselőválasztási ciklusban nem vállal mandátumot s szépen virágozó orvosi praxisát ezidőszereint egyáltalán nincs szándékában kicserélni a politikai élet mozgalmával.

Émlékezés. Haj Petőfi, Jókai, de meg Vasvári Pál Nyírvasvár derék gör. kath. lelkészének nemzetünk történelmében halhatatlan emlékü fia — micsoda szívvel, micsoda egekbe emelkedő lélekkel jelenhetett volna meg azon a meghatottság könnyeit kifakasztó szertartáson, szintemén, melyet a Mindenhatónak Melles Emil apátplébánosunk a mult év folyamán először mutatott be a magyarok Istenének magyar szóval Budapesten a «szegényháztéri» kicsiny, de keblünknek végtelen nagy templomunkban.

Az eltévelyedett vadság hiába szegte le nyakadat, hiába hordozta körül diadalmasan nemes fejedet: kihűlt véredből magyar hazánkat ezer év óta imádó Rákóczi népe újra csak még jobban megittasult, hogy a Föld és Nemzete boldogulásán annál töretlenebbül, annál serényebben dolgozzék. Piczi-piczi kövek vagyunk ugyan a magyarság nagy várának épületében, de az a 250.000 hajdú magyarság, s nagy tömegű ruténség esküre fel-emelt kézzel áll készen vagyonát, életét, boldogságát, mindenét feláldozni e haza szent oltárára!

Demjanovich Emil, Legeza Viktor s csekélységem — minden dicsekvés nélkül mondván, tisztán Istenfélelemmel — valánk, akik a magyarságnak, a mi kicsi magyar görög katolikus magyarságunknak eme szent háza megvalósítását megkezdettük Popovics kuriai bíró segítségével, akihez később a neves magyar gör. kath. magyarok egész falánksza csatlakozott. Meg is lett az eredménye, s az eredmények tanúja voltam az «első szent misén», melynek elmondását, eléneklését koporsóig nem fogom elfelejteni, sőt hitem szerint a lelkem is örömet, ennek kifejezését az Alkotóhoz fogja vinni, hogy sikerünkért egyúttal minden magyar szentjeinek köszönetet rebeghessek.

Amily áhitattal, és lelkekkel telik meg szentélyünk minden szertartásunkon minduntalan hódoló hívekkel, úgy óhajtom, kívánom, hogy fohászaik igazán meghallgatásra találjanak a népek, fejedelmek, trónok és minden rendű mennyei rendek Uránál. Hiszen ha ez meg léssen, s ha igazán «a Föld az Isten kalapja»: Magyarország virágzó, illatos bokréta léssen rajta. *Kecskeői Ódón.*

A budapesti görög katolikus hitközség tisztelgése a kultuszminiszternél. A budapesti görög katolikus hitközség küldöttsége Szabó Jenő főrendiházi tag vezetésével a folyó hó 26-iki kihallgatás alkalmával tisztelgett Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternél. Szabó Jenő, a küldöttség vezetője tartalmas és lendületes beszédben üdvözölte az új minisztert — érintve egyúttal hitközségi életünk nevezetesebb történelmi mozzanatait, — mire Apponyi gróf rendkívül meleg és szíves hangú választ adott a görög katolikusok küldöttségének. A tisztelgés lefolyásáról lapzárta miatt, részletesebben jövő számunkban fogunk beszámolni.

«Az első husvét» címmel lapunk múlt számában megemlékeztünk a budapesti görög katolikus hitközség első szeretet lakomájának kedves és egyházunk történetében historiai fontosságú eseményéről. Az ott lezajlott lélekemelő s családias jellegű képet gyönyörűen egészíti ki Drohobeczky Gyula kőrösi püspök emelkedett hangú válasza, melyet a szeretet-vendégség üdvözlétére küldött s amely a következőképpen hangzik:

«Az új szőlőkertnek kedves szülőiteit, midőn az Úrnak szabadsági ünnepén először szemlélik a megközelíthetetlen fényben ragyogó Krisztus feltámadását és — Örvendezetek — szózatára nyílt szívvel hallgatnak, lelkem mélyéből üdvözlöm és áldom. Hálas köszönettel Drohobeczky Gyula, kőrösi püspök.»

A kiváló főpásztor eme lelkes üdvözléte a feltámadási istentisztelet íhtetével és a szentírás szavaival az egyház magasztos szellemének kedves visszatükröződése — az egyháztagjaira rendkívül kellemes hatást tett. Üdv és köszönet érte, — hitéletünk iránt melegen érdeklődő főpásztornak.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

A. D. A mai San-Francisco vidékén 1776 táján telepedett le először a francziskánus szerzet egy hittérítő állomása. Ez állomás körül keletkezett azután maga a város, innen vette a nevét is. Eleinte nagyon lassan fejlődött, még a múlt század derekán is csak mintegy 600 lakosa volt. A híres kaliforniai aranybányák felfedezésekor vett a város hirtelen óriási lendületet, a mikor a világ minden részéből odasereglett kalandorok valósággal elárasztották. Lakóinak száma ma mintegy 300.000, köztük sok magyar is van.

D. G. Eleven tollal írott novellája alkalomadtán sorra kerül. Egyelőre azonban hasonló irányú szépirodalmi dolgozatokkal bőven el vagyunk látva. Inkább talán valamely aktuális társadalmi kérdést venne tolla hegyére, akár humoros oldaláról is (pl. a «Komédiák» rovatunkba illeszthetően), úgy látszik ehhez volna tehetsége Ilyesminek előbb sorát ejtethetők. Üdv!

«Komédiák». Igen, ezt a rovatunkat állandósítani igyekszünk, s benne időről-időre, ha nem is minden héten, aktuális, eleven tollal írt apróságok is helyet kapnak. *Balambér* köszöni a szíves üdvözlétet, inkognitóját azonban nem sikerült levettünk vele.

Lantos. Kortesnótákat nem közlünk, néhány sorát azonban átadjuk itt a halhatatlanságnak:

Liba gágog... malacz tőr...
Éljen a nagyságos úr!
Úgy éljen ahogy bort fizet,
A f...e iszik most vizet!

Ez határozottan eredeti! A ludasi vagy kisdísnódi kerületben sikerrel is használhatják a «nagyságos úr» jelöltek. Előre is kedves egészségére kívánjuk az érte kapandó «magnum áldomás»-t!

M. E. New-York. Az oceánaton túlról, kissé megkopott köntösből, de annál melegebb lélekkel érkezett üdvözléte hálásan köszönjük. Örülünk, hogy a mi «Magyar Világ»-unk ott távol, az önök «magyar világ»-ában is tetszésre talált. Kérjük továbbra is szíves érdeklődésüket. Üdv!

Zs. K. Szolyva. Kézirata éppen lapzártakor érkezett s így csak a jövő számban fogjuk leköszölni.

A KIADÓHIVATAL ÜZENETEI

Dr. Sz. S. Szánfalva. A kívánt számot megküldtük.

G. Zs. Brassó. Meleg érdeklődését köszönjük, a mutatványszámokat már expedáltuk.

Dr. P. I. Bóka. Lapunk eddig megjelent összes számait címére megküldöttük.

P. L. Kassa. Az érdeklődést köszönjük, a kívánt mutatványszámot azonnal megküldtük.

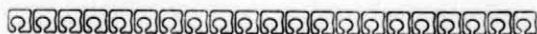
G. L. S. A.-Ujhely. Levele vételével kívánságának eleget tettünk.

D. J. Oszlány. Kérését teljesítettük.

M. L. Budapest. A hiányzó első számot megküldtük.

K. K. Nyitrazámbokrét. Címére a kívánt számokat megküldtük.

A. J. Turtarebes. Levelét megkaptuk, kérelmének teljesítése iránt intézkedtünk.

Kérjük lapunk szíves terjesztését. Aki öt előfizetőt gyűjt, annak egy egész éven át tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

